

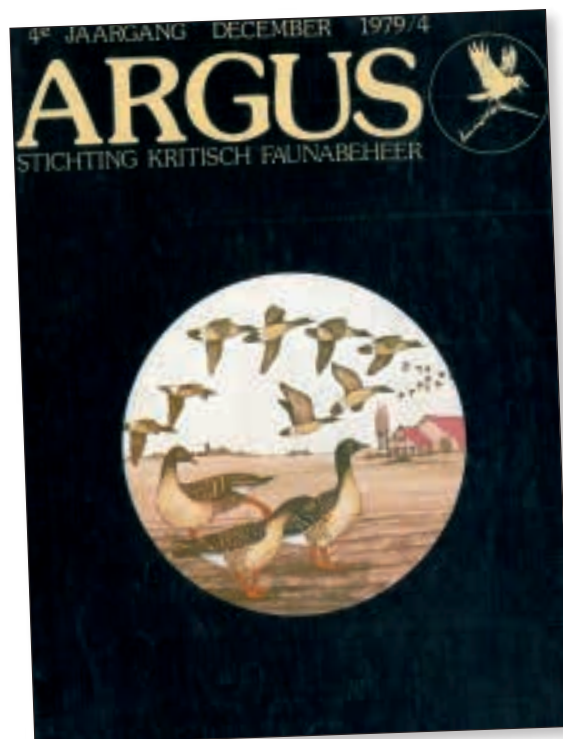
Schade en ganzen?

Argus 1979-4 was geheel gewijd aan wilde ganzen. 1980 werd uitgeroepen tot Ganzenjaar.

Het Ganzenjaar 1980 was een “redelijk succes”, aldus Harm Niesen. Hij was één van de organisatoren, en er is samengewerkt met meerdere organisaties: Natuurmonumenten, Vogelbescherming en Natuur en Milieu. Een blijvende samenwerking met deze organisaties is helaas uitgebleven.

Er is zeer veel te zeggen over het “beheer” van ganzen, lees hierover bijvoorbeeld een overzichtsartikel uit Argus 2018-1. We concentreren ons hier op de vermeende schade die ganzen aan landbouwgewassen en gras toebrengen. Alsof dat

Voorkant 1979-4, aquarel: Ineke van den Abeele

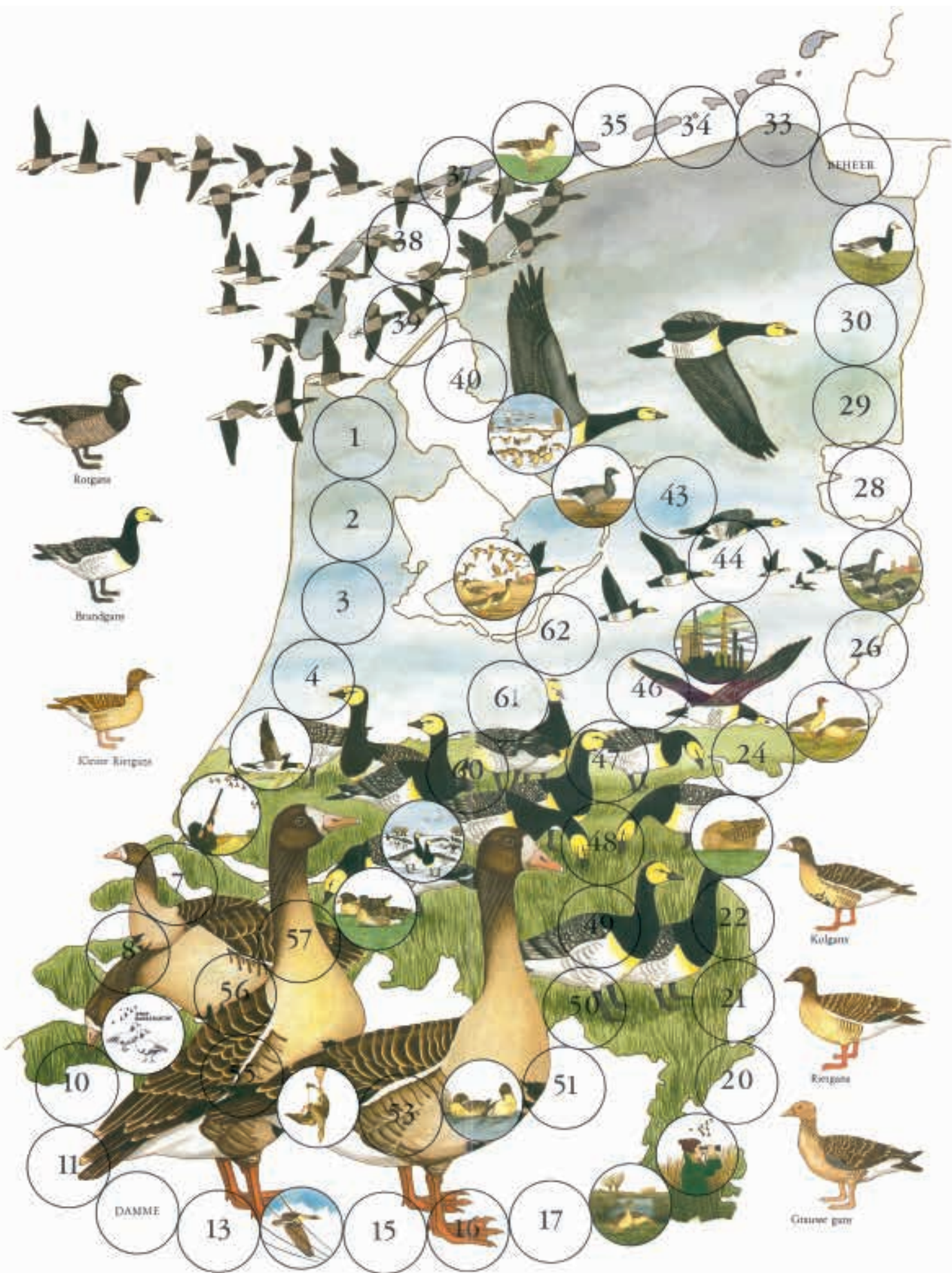
al een reden zou zijn om ze te bejagen. Vaak heet dat dan “verjaging met ondersteunend afschot”. Hieronder het stukje hierover uit het openingsartikel van Argus 1979-4, door Hugh Gallacher, de eerste voorzitter van de Faunabescherming:

Wie beweert dat de schade die dan wordt toegebracht aan landbouwgewassen, moet worden tegengegaan door het opvoeren van de bejaging, houdt er wel heel aparte ideeën over schadepreventie op na. In 1960 is in het poldergebied bij Damme aangetoond dat het ook anders kan: onmiddellijk nadat men er met de ganzenjacht was gestopt, verspreidden de ganzen zich over een groter gebied en nam de begrazingsdruk aanzienlijk af. Het oog ziet altijd van zich af. Dat ganzenjacht landbouwschade veroorzaakt, zal men van de jagers zelf dus nooit horen. Evenmin dat ganzen in bepaalde gevallen juist heel nuttig kunnen zijn voor de landbouw. [...] Vast staat ook dat berichten over ganzen schade aan wintergraan door wetenschappelijk onderzoek niet bevestigd kunnen worden: zo leverde een in het Schotse

Perth door Grauwe Ganzen en Kleine Rietganzen sterk begraasde akker met wintertarwe een oogstopbrengst van 5,8 kg/ha op, terwijl een vergelijkbare onbegraasde akker 5,5 kg/ha opbracht. Sterker nog, verschillende studies wijzen erop dat door ganzen begraasde akkers juist een hogere opbrengst kennen: in Virginia (USA) bijvoorbeeld leverden door Canadese ganzen zwaar begraasde terreindelen 23,7 hl/ha wintertarwe, terwijl minder begraasde terreindelen 21,3 hl/ha en onbegraasde delen 15,7 hl/ha opbrachten. De oorzaak van de gunstige invloed van ganzen op de oogstresultaten is waarschijnlijk gelegen in het gunstige effect dat betreding en bemesting hebben op de kwaliteit van bodem en vegetatie. Hiermee wil overigens niet gezegd worden dat ganzenschade onbestaanbaar is.

Wilde Ganzenbord

Op de pagina hiernaast ziet u een verkleinde weergave van het Wilde Ganzenbord dat bij de aanvang van het ganzenjaar 1980 werd aangekondigd maar pas in 1985 uitgegeven. Dit spel heeft tot veel publiciteit geleid, met onder andere aandacht door Vroege Vogels. Het spel werd bedacht door Anneke Duijndam en vormgegeven door Ineke van den Abeele, met prachtige aquarellen van de ganzen. De aquarel in de cover linksboven is er ook een voorbeeld van. Ineke is vanaf vrijwel het begin van De Faunabescherming, toen nog Kritisch Faunabeheer, actief, vooral met acties, veelal samen met Harry Voss. Later werd zij penningmeester. Zij verzorgt nog steeds, samen met haar man Gijs, de donateursadministratie.

Hex WILDE GANZEN hond
 © Dierpark De Oostvaardersplassen
 Illustratie: Veltje van den Bosch-Bruin

Meer onderzoek

Uit Argus 1987-2: in een Wagenings onderzoek worden eigenlijk ook vergelijkbare conclusies getrokken, maar nu toegespitst op grasland:

Wilke ganzen en cultuurgrasland in Nederland

door G.T.W.A. Groot Bruinderink
(zijn proefschrift, 27 januari 1987)

Het [...] is een verslag van een uitvoerige studie naar de effecten van begrazing door ganzen op de groei en productie van cultuurgrassen. [...] Het onderzoek in het veld heeft gedurende 4 seizoenen plaatsgevonden in Friesland, omdat hier de meeste ganzen pleisteren en ook de meeste schademeldingen en schade-uitkeringen plaatsvinden. De belangrijkste conclusies zijn samengevat: De voornaamste schade die ganzenbegrazing voor veehouders teweeg kan brengen is opbrengstverlies van de eerste gras-snedes. Deze verliezen worden niet zonder meer veroorzaakt door de hoeveelheid gras die de ganzen opeten. De meeste ganzen zijn bovendien vertrokken als de grasgroei in het voorjaar begint. Vertraging in de groei wordt vooral veroorzaakt door de verkleining van de oppervlakte groen, waardoor voor enige tijd het vermogen tot fotosynthese minder is dan als er geen ganzen hadden gegraasd (*sic*). Deze vertraging van de voorjaarsgroei is na zachte winters gemiddeld 6 dagen en na een zeer koude winter gemiddeld 2,5 dag, omdat dan de vertraging door vorst en sneeuw deels de effecten van begrazing overlappen. Hoe later gemaaid wordt, hoe kleiner de opbrengstverschillen tussen begraasd en onbegraasd grasland. Invloed op opbrengst van de 2e snede is niet gevonden. Ganzenbegrazing kan de oorzaak zijn van kwaliteitsverbetering van de eerste snede maar dit voordeel wordt geheel teniet gedaan door de verminderde opbrengst. landbouw en natuurbehoud gestalte kunnen krijgen.

Tot onze grote verrassing zijn in de afgelopen jaren twee onderzoeken verschenen waaruit blijkt dat de schade aan grasland door ganzen, met name in Friesland, wordt overschat, maar ook maar zeer ten dele gerelateerd is aan de aantallen ganzen. Terwijl sinds het onderzoek uit 1987 de aantallen ganzen in de winter in Nederland enorm zijn toegenomen en het winterseizoen voor de ganzen langer duurt.

Altenburg & Wymenga

In 2019 publiceerde het onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga het rapport "Effecten van verjaging op vraatschade door ganzen in Fryslân", geschreven in opdracht van de provincie Friesland. In het rapport wordt overigens verhandelend over "verjagen" gesproken, "met ondersteunend afschot" wordt er soms tussen haakjes bij vermeld, maar verjagen is gewoon synoniem met jagen.

Er blijken bij de door ganzen veroorzaakte schade veel onduidelijkheden te zijn. Ten eerste blijkt dat de getaxeerde schadebedragen niet overeenkomen met de werkelijke schade en stelselmatig worden overschat. Verder kan worden vastgesteld, dat de sterke toename van de uitgekeerde schadebedragen vooral wordt veroorzaakt door de prijsstijging van de gewassen.

De grootte van de schade is voor ons minder interessant. Wel dat uit de volgende constatering blijkt, dat de rechtvaardiging van het afschieten van ganzen geheel op drijfzand berust:

Er is vanaf 2006 steeds meer schade per individuele gans uitgekeerd. De toename staat niet in verhouding tot de berekende consumptiemogelijkheden van ganzen. Dit betekent dat de ontwikkeling van de schadebedragen losgekoppeld is van de aantalsontwikkeling van de ganzen. Naar de toekomst toe betekent dit dat een eventuele afname in de ganzenpopulatie niet noodzakelijkerwijs ook tot een afname van de schade zal leiden.

Het rapport van Altenburg & Wymenga is bij de provincie Friesland niet of nauwelijks te vinden, maar kan wel via ons worden gedownload.¹

NIOO-KNAW

In augustus 2022 publiceerde het Journal of Applied Ecology het artikel “More grazing, more damage? Assessed yield loss on agricultural grassland relates nonlinearly to goose grazing pressure” van Nelleke Buitendijk (NIOO-KNAW) et al.

Er werd in dit onderzoek gekeken naar de aantallen brandganzen, kolganzen en grauwe ganzen, in relatie met de getaxeerde schade. Meer ganzen betekent weliswaar een hoger getaxeerd schadebedrag, maar dit bedrag vlakt wel af. Of de getaxeerde schade wel de juiste maat is, is natuurlijk de vraag, zie het onderzoek van Altenburg & Wymenga hierboven.

Buitendijk concludeert in de samenvatting van haar onderzoek:

Onze resultaten laten zien dat we voorzichtig moeten zijn met beheersmaatregelen zoals populatiereductie of actieve verjaging en derogatie. Deze kunnen een negatief effect hebben op de diersoort, terwijl er mogelijk maar weinig effect is op het verminderen van landbouwschade.

Eigenlijk wijzen al deze onderzoeken uit: het effect van “beheer” van ganzen op de vraatschade, en daardoor derving van inkomsten, is volmaakt onduidelijk. En al zeker geen rechtvaardiging om de ganzen te (ver)jagen. En dat verkondigt De Faunabescherming al sinds haar bestaan.

¹ Voor links, zie faunabescherming.nl/argus2022-2